

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo
c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 16. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na 1/2 strani 8 gld., na 1/4 strani 5 gld. in na 1/8 strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 22. V Ljubljani, 30. novembra 1892. Leto IX

Obseg: Žveplo v kletarstvu. — Pojasnila k zakonu o zatiranju goveje plučne kuge. — Kako nastanejo panji s trotovkami. — Umno krmljenje konj. — O pomenu in uporabi umetnih gnojil. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Žveplo v kletarstvu.

Žveplo je v kletarstvu velevažno, reči smemo, neobhodno potrebno. Koder ne poznajo žvepla, tam je kletarstvo slabo in so tudi vina po tem.

Neobhodno potrebno je žveplo zlasti za vinsko posodo. Pa ne samo za žveplanje prazne posode, ampak tudi za žveplanje vina rabi žveplo. Pri tem pa je paziti, da se prav ravna. Vsled žveplanja se naredi v vinu žveplenokisli kalij, ki da vinu kosmat, praskajoč okus. No, to še gre, a nikakor ni točiti ravnokar zažveplanega vina, v katerem je še prosta s kalijem še ne spojena žveplena sokislina. Tako pred kratkim zažveplano vino je nezdravo ter glavobolno. Žveplanje je le koristno, ako se prav in o pravem času zvrši, dragače pa tudi zelo škodljivo.

Žveplanje naj zatre tiste kali, ki kvarijo posodo in vino. Zato je poraba žvepla v kletarstvu različna.

1.) Ako hočemo prazne sode vedno imeti zdrave, potrebno jih je zmerom polniti z žveplnim dimom, oziroma z žvepleno sokislino, iz katere namreč ta dim obstoji. V vlažni kleti zadostuje prazen sod vsaka dva meseca enkrat zažveplati, v suhi kleti pa vsak mesec. Na vsak hektoliter naj se sežge 5 gr žvepla.

2.) Žveplanju je včasih tudi namen, da ostane mošt sladak ali na pol dokipelo vino iz enega ali drugega vzroka.

3.) Da se vino v posodah, ki iz enega ali drugega vzroka ne morejo biti polne, ubrani kanu, ciku i. t. d., rabi tudi žveplo. To je pa le tedaj dopuščeno, če vino ni na pipi in se ne porabi še precej, ker ravnokar zakajeno vino je iz gori navedenih vzrokov nezdravo.

4.) Z žveplanjem se dado nekatere vinske bolezni če ne popolnoma ozdraviti, vsaj pa ovirati.

5.) Zelo splošno rabi žveplo pri pretakanju (presnemanju) vina. Ako se namreč vino pretaka v prav malo zažveplano posodo, odvzame se mu s tem preobilno množico kisika, a uničijo se tudi kali raznim boleznim.

6.) Z žveplanjem se vzame vinu duh po žveplenem vodiku (po gnilih jajcih), ki se kaže v tistem vinu, ki je dolgo ležalo na materi ali pa je bilo nare-

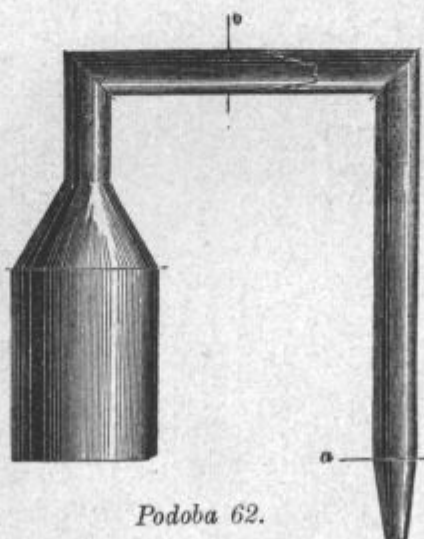
jeno iz grozdja, katero je bilo zarad plesnobe z žvepleno moko štupano.

7.) Slednjič rabi tudi žveplo za žveplanje steklenic, da se vanje natočeno vino ne vzkali. Tudi to ravnanje ni priporočeno.

Za žveplanje naj se vzame vedno najčistejše žveplo, ki ne sestoji iz prav nič ali vsaj iz prav malo arzenika,

Podoba 61.

Podoba 62.

kateri je hud strup. Žveplo v dolgih kosih je dovolj čisto, a v kletarstvu ne rabi dobro, ker je težko sežigati in ker kapa. Boljši so žvepleni odrezki, to so platneni ali papirnati trakovi, ki so namazani z žveplom. Ti odrezki so tem boljši, kolikor tanjši so, ker taki rajši gorijo in ne kapajo.

Na najpreprostejši način se sod zažvepla, če se žvepleni odrezek natakne na žico, zažge in pri vehi vtakne v sod. Da pa goreče žveplo ne kapa v sod, obesi se konec žice skledica. Dobra in prav priprosta taka žveplena priprava je sestavljena, kakor jo kaže podoba 60. Ta priprava je namreč žica, ki gre skozi primerno veho, na spodnjem konci je pa viseča skledica in pa zavitek od žice, v katero se pokonci postavi žvepleni odrezek. Žveplo naj v sodu toliko časa gori, da samo ugasne, to je da je ves kisik porabljen. Če je sod znotraj moker ali če je vino kanasto, žveplo ne gori, ker voda ali kan posrkata ves kisik. V takem slučaju je treba zrak s kakim mehkom nadomestiti. Prazne sode je, predno se zažveplajo, kolikor mogoče posušiti. Voda v sodu je celo škodljiva, prvič, ker pomanjša uspeh žveplanja, drugič, ker se naredi žveplena kislina, ki lesu škoduje. Še boljše nego taka žica je žveplalna laterna, kakeršno kaže podoba 61. Žvepleni odrezek se v laterni zažge in dim gre skozi cev v sod. Vratca na laterni se zdaj in zdaj odpro, da pride za sežiganje potrebni zrak v laterno.

Pojasnila k zakonu o zatiranju goveje plučne kuge.

O tem zakonu ter o njegovih najvažnejših določbah smo priobčili članek „Zelo važno za živinorejce“ v 17. številki letošnjega Kmetovalca. Sedaj nam je poslala vis. c. kr. deželna vlada zopet razjasnila k temu zakonu, in sicer s prošnjo, da jih v našem listu objavimo.

V § 23. omenjenega zakona se omejuje pravica do odškodnine iz državnega zaklada za živino, pobito na podlogi zakona, na določbe izrečene v § 24.,

a) ako je bil sum, da je kuga prepozno naznanjena, ali
b) če se je v hlev postavila druga živina nasproti določbam zakona, ali

c) ako se je plučna kuga pokazala najprvo pri kaki govedu, ki je prišla pred manj nego 180 dnevi iz dežel, za katere ne velja ta zakon, in pri koji se ne da dokazati, da je bila okužena šele po dohodu v pokrajine, koder ta zakon velja.

Zarad tega je tudi predpisano v § 23. izvršilne naredbe z dne 22. septembra t. l., drž. zak. št. 166, da je uže pri uradnem konstatovanju kuge z vso strogostjo preiskati in dognati, če ni merodajen kak slučaj, kakeršni se navajajo pod a), b) in c) § 23., in kateri omejuje pravico do odškodnine, kakeršno določa § 24.

§ 23. izvršilne naredbe pa pripisuje živinskemu potnemu listu veljavno dokazilno moč glede tega, od kod je živina in kedaj je prišla v dežela, zato se zahteva, da se potni list tudi tedaj mora dati, če je pobita živina prišla iz dalje, ki je manjša nego 10 km.

Vsled istega § se mora naznaniti od 1. oktobra t. l. vsaka iz druge občine došla goved pri občinskem predstojništvu, oziroma pri tistem uradu, ki te reči izvršuje, in to naznanilo se lahko zabeleži na drugi strani živinskega potnega lista. Ako se to ne zgodi, dobe veljavo kvarljiva določila § 24. ali celo kazenska določila § 29. Iz tega sledi, da je dobiti živinski potni list za vsako govedo, ki dojde iz druge občine, ter ga skrbno hraniti,

da posestnika živine v gotovem slučaju ne zadene občutna škoda.

Pred pretekom roka 180 dni od pričetka veljavnosti tega zakona, t. j. od 1. oktobra t. l. naprej, pa je samo ob sebi umevno, da ne bodo prinesli vsi živinskih potnih listov, ki se tudi zahtevati ne morejo, zato do konci marca l. 1893. lahko nadomestje to dokazilo zanesljive priče in potrdilo županovo.

Iz prehodnih določil § 31. črka b omenjenega zakona, ki slove:

„za slučaje plučne kuge, ki so uradno znani na dan „pričetka veljave tega zakona, ali ki se zvedo do 1. decembra l. 1892., se pa skrajša v § 23. lit. c določena „doba glede govedu, ki pride iz dežel, v katerih ta zakon „nima veljave, od 180 na 90 dni“

pa sledi, da se mora od 1. decembra t. l. naprej dokazati na popolnoma zanesljiv način, da je živina, ki pride iz inozemstva, 180 dni uže v deželi, drugače dobe veljavo posledice §§ 24. in 29.

C. kr. okrajna glavarstva se terej opozarjajo na ta važna poostrenja predpisov glede živinskih potnih listov, glede § 8. občnega zakona o živinskih kugah in tu sem spadajoče izvršilne naredbe z dne 29. februarja, oziroma z dne 12. aprila l. 1880., drž. zak. št. 35, in 36. C. kr. okrajnim glavarstvom se tudi nalaga te propise povsod razglasiti ter javne živinozdravnike ter orožnike na nje opozoriti, da se strogo in natančno po njih ravnajo. Tudi je živinorejce svariti, naj neprevidno ne kupujejo inozemske govedu.

Ti predpisi naj se tudi kmetijskim podružnicam prijavijo.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani dne 17. oktobra 1892.

A. Schemerl s. r.

Kako nastanejo panji s trotovkami.

Ko preteče čas rojenja, se skoraj vsakemu dobremu čebelarju pripeti, da ima več brezmatičnih panjev, kajti mlade matice se pri prašenju dostikrat pogubijo, jedno poje kak ptič, druga pade z trotom vred v vodo, kjer se potopi, tretja pride morebiti ravno nazaj, ko izleti iz panja kak roj, kateremu se pridruži, in je torej za svoj panj izgubljena — in zopet četrta matica ne pride v pravi panj nazaj ter jo umorijo čebele.

Panj, kateri je izgubil matico, ima skoraj redno že v 14 dnevih trotovko — jaz mislim čebelo delavko, katero prevzame v takem panju mesto matice, a le trotovo zalego stavi.

Panj, kateri po dnevi ob matico pride, se lahko zvečer uže tistega dne pozna. Čebele so nemirne, iščejo matice po končnicah, odletijo, pa se hitro vrnejo.

Drugače je panj s matico-delavko težko spoznati, ker dela ravno tako pridno kakor drugi popolnoma redni panji, nosi obnožnice in leta sploh kakor vsak zdravi panj. Pravemu čebelarju pa se nenavadna srdovitost čebel v takem panju hitro zdi sumljiva.

Znotraj se tak panj lahko pozna, ker je zalega više zakrita kakor prava in večkrat je v jedni celici po dva ali tri jajčka videti.

Takim panjem se ne more pomagati, matice ne vzamejo ter vsako pristavljeno brez usmiljenja opikajo. Ako se jim pa da prava zalega, potem sicer izležejo ma-

tico, pokoljejo jo pa čebele, kakor hitro iz celice izleze. Tej bolezni podvrženi panj — ako smemo tako reči — je torej izgubljen ter je najbolje čebele s panjem vred od čebelnjaka odnesti, satove izrezati, in čebele otresti, kajti pomagati mu ni. Večidel bodo čebele takega panja poklane, ako se izkušajo v tujem panju udomačiti.

Umno krmljenje konj.

Konj je drugače ustvarjen nego so prežvekovalci. Poslednji lahko hitro pojedjo, kar se jim položi, ker pozneje prežvekujejo. Konj pa mora sproti prežvekovati in mora zatorej počasneje jesti, da mu hrana zares tekne. Če pride hrana neprezvečena in neoslinjena v želodec, se dobro ne prekuha in zatorej dosti ne koristi. Skušnja uči, da živina mokro krmo hitreje poje nego suho, in nekateri gospodarji mislijo zatorej, da je mokra krma boljša nego suha. To je pa le pri prežvekovalcih resnično, konj pa mokro krmo preslabo zgrize in oslini in jo zatorej želodec ne more prekuhati. Konji, ki se z mokro krmo hranijo, so nekaj časa zares lepi videti, ker so od vode napeti, a sčasom pa začno hirati. Za trdo delo niso, ker se hitro pote in utrudijo. Tudi kmalu konja začne ščipati v vampu. Pa še več družih bolezni prihaja od mokrega krmljenja. Pomisliti je pa tudi treba, da se pri takem krmljenju potratijo tudi mnogo krme, kajti krma, kakor oves, ki se ne prekuha, koristi le vrabcem, ki brskajo po konjskih figah po cesti, ne pa konju. Zatorej noben pameten gospodar svojim konjem ne bode pokladal mokre krme.

Sedaj še hočemo nekoliko omeniti, kaka slama naj se daje konjem. Dobra je ovsena in ržena slama. Taka slama se tudi zaradi tega posebno priporoča, ker govedi tako dobro ne tekne. Po ovseni slami dobi mleko neki čuden okus, in ta slama zatorej ni za krave. Če tudi je za konje dobra slama od obojega žita, vendar se priporoča, da se od ovsene slame precej ne preide k rženi, kajti poslednja je težje prebavna in bi nagla prememba povzročila kako bolezen. Ječmenova slama ni posebno dobra za konje. Pokladati se sme jim samo s senom, kajti sicer jih začne ščipati v vampu.

O pomenu in uporabi umetnih gnojil.

VI.

Umetna gnojila.

Sedaj znamo, da zemlji primankuje mnogokrat takih redilnih snovi, katerih neobhodno potrebuje za rast svojo. Največkrat ni v zemlji kalija, fosforove kisline in dušika. Zato mora kmet dajati zemlji takih snovi, katerih sama nima, to se pravi: on mora gnojiti.

Gnojila imenujemo sploh take tvarine, ki so sposobne pospeševati rastlinsko rast ter zboljševati zemljo.

Gnojila so naravna in umetna. Najnavadnejši naravni gnoj je živalski. Umetna gnojila imenujemo pa take tvarine, katere šele mehaniškim ali kemijskim potem spremenimo v gnoj.

Kolikor več hranilnih snovi ima gnoj v sebi, toliko več je vreden.

Po obilnosti teh snovi delimo umetna gnojila v štiri vrste:

- 1.) v gnojila s fosforovo kislino,
- 2.) v dušičnata gnojila,
- 3.) v fosfornata in dušičnata gnojila,

4.) v kalijeva gnojila.

Te štiri vrste umetnih gnojil mešajo različno in iz njih pripravljajo mešana umetna gnojila, na pr. amonijakov fosfat ali kalijev superfosfat, ali pa gnojila za posebne kulture, na pr. za hmelj, vinograd, travnik, ki imajo manj ali več redilnih snovi v sebi. Imenujemo jih zaradi tega posebna umetna gnojila.

VII.

Gnojila s fosforovo kislino.

V teh gnojilih je fosforova kislina v tesni zvezi z apnom kot fosfornokislo apno, katero je ali raztopno ali neraztopno. Prvo se imenuje superfosfat.

Superfosfate delajo iz koščene moke, iz ameriškega ptičjega „gvana“ ali pa iz rudnin, ki imajo v sebi fosforno kislino (fosforite), in sicer tako, da topijo te tvarine z žvepleno kislino, katera raztopi neraztopno fosfornokislo apno. Po tem načinu delimo gnojila v superfosfate iz koščene moke, superfosfate iz gvana, superfosfate iz fosforitov i. t. d.

Kolikor več ima ta gnoj raztopljene fosforne kisline v sebi, toliko več je vreden. Taka gnojila (superfosfati) imajo navadno 10—20 % raztopne fosforne kisline. Sedaj stane 1 kg v vodi raztopne fosforne kisline, ki se nahaja v superfosfatih, 35—40 kr.

Ta gnoj lahko rabiš, kadar ti drago. Pomniti je le traba, da ga vložiš blizu korenin. Med fosfati, ki se v vodi ne raztopé, razločevati pa je take, ki se v zemlji topijo, in pa take, ki se v zemlji ne topijo. Slednji niso za gnojitev.

V zemlji raztopni fosfati se raztapljajo precej lahko po vplivu lahkih v zemlji sami nahajajočih se kislin, na pr. organskih kislin in ogljikove kisline. Rastline hitro použijejo te snovi. Raztopljivim fosfatom prištevamo tako zvano Thomas-ovo žlindro (Thomasschlacke), katero dobivamo kot odpadek pri izdelovanju jekla iz fosfornatega železa po Thomasovem načinu. To gnojilo ima 15—20 % fosforne kisline, 48 % apna, 18 % železa in mangana. Ta žlindra mora biti jako drobno zmleta, ker sicer rastline njenih fosfatov s svojimi kislinami ne morejo raztapljati in uporabiti. Debelo zmleta Thomas-ova žlindra nima nobene vrednosti.

To vrsto gnoja najbolje rabiš na travnikih, v vinogradih, na njivah, hmeljiščih, in sicer zato, ker te kulture potrebujejo večletne zaloge fosforne kisline.

VIII.

Umetna dušičnata gnojila.

Dušik se nahaja v gnoji kot amonijak, solitarjeve soli ali pa kot organski dušik, ki je važen del mnogih organskih spojin, posebno beljakovnatih. Organske snovi segnijejo v zemlji, pri tem se dušik spremeni v amonijak in slednji se prestroji v solitarnokislo soli (nitrate). Najbrž da dohaja iz teh soli rastlinam dovolj dušika ter da ga le izvenredno sprejemajo iz amonijakovih soli ali drugih dušičnastih spojin.

Najvažnejšim gnojilom prištevamo vsled tega čilski solitar, ki ni drugega, kakor solitarnokisli natron. Ta solitar se dobiva iz južnoameriške republike Chili in ima 95 % solitarnokislega natrona. Včasih ga pa ima komaj 70 % in drugo je voda, kuhinjska sol in pa magnezijeve soli. Več ko ima dušika v sebi, več je vreden. Stane povprek 100 kilogramov 11—15 gld.

Čilski solitar je najboljši in najuspešnejši gnoj, ker se rad raztopi v vodi in ga rastline takoj použijejo. Ker ga dež iz zemlje jako lahko in brzo izpere, zato ga naj-

bolje rabiš za površno gnojenje, ker se oslabele setve (po mrazu, toči, mrčesih) hitro opomorejo.

Kakor z vsemi umetnimi gnojili, tako ravnaj tudi s čilskim solitarjem. Stolci ga na drobno ter redno potrosi. Dobro mu je primešati peska ali prsti.

Drugi važni gnoj, ki ima dušika v sebi, je žveplenokisli amonijak, ker ima 95 % te soli ter se rad raztopi v vodi. Zemlja ga hitro použije, a predno ga rastline posrkajo, mora se spremeniti v solitarnokislo sol. On pospešuje rast bolj počasno nego čilski solitar. Mešajo ga s superfosfati ter rabijo pod imenom amonijakov superfosfat. Omeniti nam je še fosfornokisli amonijak, ki je jako izvrsten gnoj. Žal, da ga le malo pridelujejo, oziroma prodajajo.

Gnojila z organskim dušikom so moke narejene iz rogov in moke iz krvi. Moka iz krvi je zmleta posušena kri, ki ima 13—14 % organskega dušika ter se v mokri zemlji takoj spremeni v amonijak. Ker pa rastline ne uporabljajo lahko amonijakovih soli, morajo se poprej v zemlji spremeniti v solitarnokislo soli.

Docent dr. E. Kramer.

Razne reči.

— **Da kruh ne splesni** je baje dobro, če deneš hlebce, ko so spečeni, v vrečo, katere se še drži moka. Vrečo zaveži. Dan, predno kruh rabiš, ga vzemi iz vreče, malo poškropi z vodo in deni v klet. Na ta način se baje kruh več tednov ohrani.

— **Kako odpraviti mah s travnikov.** Mah se odpravi s travnikov, če se poškrope z raztopljeno železno ali zeleno galico. Travi ta tekočina ne škoduje.

— **Krmljenje čebel.** Vzemi 20 delov medu, 1 del fine pšenične moke in 30 delov vode, to dobro zmešaj, pa dobiš dobro hrano za čebele. Tako čebele krmiti je bolje nego s samim medom.

— **Da se mleko ne skisa** v hudi vročini, deni vanje prav malo borove kisline. Ta snov mleku nič ne škoduje. Tudi je dobro dejati še v čisto mleko nekaj hrenovih listov.

— **Krmljenje z repo.** Če kravam dajemo mnogo repe, je surovo maslo pretrdo in tudi prav okusno ni. To se zabrani, če se primeša repi debelo zmlete ovsene moke ali pa pšeničnih otrobov.

— **Gnojenje krompirja.** Izkušnje so pokazale, da krompirju ne ugaja noben umeten gnoj, ako se rabi sam, pač se pa dosežejo dobri uspehi, če se pomeša umetni gnoj z živinskimi gnojem. Natronov solitar za krompir ni dober gnoj, nekaj boljše so kalijeve soli. Najboljši je še kalijev sulfat (žveplenokisli kalij), najslabši je pa kajnit. Vender se pa lahko reče, da tudi krompir ni posebno dober in tečen, če se mu s temi solmi gnoji.

— **Kako naj se spravlja krompir.** Ne koplji krompirja, dokler ni popolnoma dozorel, kajti klice krompirjeve bolezni so na zelenih listih in potem pridejo do gomolov. Krompir spravlja ob suhem vremenu. Klice krompirjeve bolezni se narede pri vlažnem vremenu in v močno rosnih nočeh. Krompir je pa treba dobro osušiti, predno se spravi v klet. Moker spravljen krompir rajši gnije. Krompir naj se skrbno izbere, kajti od gnilega krompirja rada prehaja gniloba na zdravega. Pri izbiranju krompirja naj se odbere tudi krompir, ki bode spomladi za seme. To je potrebno zaradi tega, ker bi se spomladi s prebiranjem pospešilo kaljenje krompirja. Krompir, kateri skali, pa ni več okusen. Za seme naj se odbere le debel krompir, vender baš najdebelejšega ni treba.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 225. Imam veliko senožet, ki je močno zapleveljena z encijanom. Rad bi jo oplel in encijan prodal, ker čujem, da ga kupujejo za zdravilo. **Kedo kupuje encijan in po čem?** (A. L. v I B.)

Odgovor: Encijan kupujeta v Ljubljani V. Rohrmann in J. Levč. Sedanja cena mu je 20 glđ. za 100 kgr.

Vprašanje 226. **Saditi mislim precej jasenovih dreves,** zato prosim pouka, kedaj je pravi čas saditi jasen in ali je res kaj na tem, da se mora drevo, kadar se presadi, tako postaviti, kakor je prej raslo, t. j. da je prejšnja solčna stran potem zopet obrnena proti solcu? (J. S. v V.)

Odgovor: Po krajih, koder je upati, da se drevje kmalu ukoreninči, to je po gorkih krajih, je najboljšje presajati drevje jeseni, in to velja tudi za jasen. Glede na zemljo je dobro v gorko, rahlo zemljo saditi jeseni, v težko, mrzlo zemljo pa pomladi. Pri Vas bode torej v obče najboljše presajati jeseni. Dognano je, da je drevo na južni strani bolj mehkužno nego na utrjeni severni, in če pride potem pri presajanju prejšnja južna stran na severno, narede se radi ozeblina in razpoke zaradi mraza. Iz tega vzroka je res dobro drevo tako presaditi in postaviti, kakor je prej raslo.

Vprašanje 227. Naznanite mi, če je mogoče **spraviti iz zida solitar,** ne da bi bilo treba zid razdreti, in sicer kako? Imam namreč solitar ob stenah hišnega hrama, katere sem dal ometati celo s cementom, a nič ne pomaga. Omet odstopa kar v celih plasteh. (A. K. v O. na Štajarskem.)

Odgovor: Vzrok solitarju v zidu so soli, nahajajoče se v kamenju, iz katerega je zid sezidan, a da se solitar prične delati, je kriva mokrotna zemlja, na kateri stoji stavba, torej je najvažnejše odpraviti mokroto. Vlaga v temelji preide v temeljni zid in leze po njem navzgor, raztopi soli v kamenju in malti, vsled česar nastanejo kisline, ki razjedajo zid. Soli stopijo tudi ob stenah iz zidu in se kristalizirajo. Najboljše varstvo proti solitarju je zidanje s pravim materijalom in pa osušenje temeljnega zidu. Vnanjega zraka in deževne moče se ni nič bati, edino le vedno mokra zemlja tik temeljnega zidu je škodljiva. Pomagali si bode, če osušite tla. V ta namen je temeljni zid odkopati, kar ga je razjedene, odstraniti ter ga dobro presušiti. Presuši se pa najbolje, da se skozenj več lukenj prebije. Ko je ves zid očiščen solitarja in dobro presušen, spraskati je vso mehko malto ter jo nadomestiti s cementom, s katerim je sploh ometati zid v takih hišah. Predno se temeljni zid zopet zaspe, nasuti je ob njem kamenja, da more skozi njega vlaga odhajati. Razen vsega tega pa morate preiskati, od kod prihaja stalna vlaga zemlje, na kateri stoje zidovi Vaše hiše, in če najdete vzrok, morate ga odpraviti.

Vprašanje 228. Kaj je vzrok, **da imajo moje čebele uši (klope),** posebno matice? Ker mislimo, da to ni dobro za čebele, prosim sveta, kako jih odpraviti. (J. W. v H.)

Odgovor: Čebelna uš (latinski branla coeca) je čebelni zajedavec, ki se zlasti pomladi rad pokaže ter srka na hrbtih čebele, posebno matice, redko kedaj pa trote. Da bi čebelna uš povzročila kako bolezen, to se ni še zapazilo, gotovo pa je čebelam nadležna. Na mrtvih čebelah se ta uš ne zapazi. Prav dobro sredstvo proti čebelnim ušem je potresanje z janževo štupo v panjih, to je s prav fino stolšnim janežem. Morda ima kedo izmed naših čebelarjev tudi kaj izkušnje glede čebelne uši, zato jih prosimo poročil.

Vprašanje 229. Na svojem polju na kraških kamenitih tleh sem posekal pred enajstimi leti lipo samico. Iz štora je pognalo poznejša leta 18 mladik, ki so sedaj stare po 4 do 5 let in po 2 $\frac{1}{2}$ m visoke. Vseh teh 18 lipic raste iz ome-

njenega štora ter ima vsaka po 4 do 7 svojih koreninic. Mislim, da dobivajo te lipice od svojih korenin, katerih so debelejše po prst debele, več hrane nego od štora. Ker se tu na Krasu ne dobi tako lahko lepih lip, zato prošim pojasniti, ali naj bi odrezal te lipe od štora ter jih presadil, ali pa, če to ne gre, jih nekaj odvezel, da bodo ostale lepše rasle? (A. G. v B. pri Trstu.)

Odgovor: Iz Vašega vprašanja sklepamo, da lipice niso izrastki iz štora, ampak iz korenin posekane lipe. Zato jih lahko z najboljšim uspehom ločite od stare korenine, katera jim i tako malo ali pa nič hrane ne daje. Presajene lipe bodo še veliko lepše rasle, ker ne bodo druga drugi na poti in ker pridejo v novo, čilo zemljo, kajti zemlja, v kateri je poprej rasla stara lipa in sedaj rastejo njeni izrastki, je zelo izsesana.

Vprašanje 230. Kako se vzgaja smrekova živa meja in zlasti kedaj jo je obrezavati? (K. J. v D.)

Odgovor: Koder ima biti smrekova ograja, naredi se 35 cm globok in 15 cm širok jarek. Ta jarek se zaspe z dobro, rahlo prstjo ter v njega nasaže po 15 cm narazen dve do triletne smrečice. Na korenine je posebno paziti, kajti smreke s poškodovanimi koreninami se redkokrat primejo. Smrekova seč se zasaja pozno na jesen ali prav zgodaj spomladi. Kadar mráz poneha, treba je dobro prilivati. Kadar so smreke dosti visoko dorasle, prično se prirezovati. Smreke se prirezavajo vedno pozno jeseni. Kdor jih prirezava ab drugem času, videl bode, da se prično sušiti. Pravilno zasajena in oskrbovana smrekova seč traja do 50 let.

Vprašanje 231. Dobil sem tri leta po vrsti od kmetijske družbe cepljenih češpelj, katere mi prekrasno rasto. Prve so mi uže letos rodile izvrsten pisan sad. Kakor poročate, družba ne bo mogla zopet bodočo pomlad oddati nekaj takih češpelj. Sicer bi bila dolžnost nas sadjarjev v tukajšnjih krajih, koder je češplja poglavitno drevo, da bi si sami vzgajali potrebno drenje, kar seveda tudi storimo, a izrastki iz korenin niso nič vredni, iz semena vzgojeno drevje pa tudi ne dosti več. Ustregli bodete mnogim, ako objavite, kako vzgajate na družbenem vrtu češpljevo drevje, da je tako ravno, mladikavno in rastno? (S. F. v V.)

Odgovor: Iz koreninskih izrastkov gotovo ne bodele nikdar vzgojili rodovitnega, še manj pa lepega češpljevega drevesa. Tudi vzgoja češpljevega drevja iz koščic domačih češpelj ni dosti bolj prida, vsaj mi še za podlogo ne maramo domačih češpelj. Mi namreč rabimo za podlogo češpljo „St. Julien“. Dveletne St. Julienke sadimo pomladi v drevesnico ter jih ali še tisto poletje okulujemo ali pa prihodnjo pomlad cepimo. Cepimo ali okulujemo jih pa s slivno vrsto, imenovano „Belle de Louvain“, katera hitro in lepo ravno raste ter dela gladka debela. Uže enoletni poganjki, gotovo pa dveletni so sposobni, da se cepijo v običajni visočini v krono, in sicer s tisto vrsto, katero želimo imeti. Nemesto St. Julien rabijo za podlogo tudi damascenke, ki imajo dobro lastnost, da se rade dajo okulovati. Za vzgojo debela lahko vzamete namesto „Belle de Louvain“ tudi „Hallaras“ ali pa renklodo „Bavay“. Za cepljenje v krono rabimo lepo, debelo češpljo, ki je takrat zrela, kadar domača, ima zelo majhno koščico, a debel plod. Imena tej češplji ne vemo, ker dobili smo to vrsto uže dlje časa rastočo na vrtu kmetijske družbe. Sicer pa lepe češplje le tam pridelujejo, koder tudi drevju kaj strežejo, zlasti pa okolo debela okopujejo. Da družba ne bode bodoče leto oddajala češpelj, prihaja od tod, ker je letošnja pomlad vsled preobilnih naročitev oddajala tudi češpljevo drevje z enoletno krono, ki je bilo šele za l. 1893. namenjeno.

Vprašanje 232. V shrambi se mi je zaredilo med obleko in knjigami brezštevilo mrčesa, takozvanih ribic, ki mi vse razjedajo. Prosim, ali je kako sredstvo, da bi pregnal nadležni mrčes? (L. Z. v K.)

Odgovor: O mrčesu, ribici imenovanem, piše profesor Erjavec tako le: Živalca je res nekoliko podobna premajhni ribici in vrh tega se še lepo sveti, kakor bi bila posrebrnjena. Vznemirjena smuča hitro sem ter tam in išče novega skrivališča ter tudi v tem spomina na žival, po kateri se imenuje. Ribica je zleknena in vretenčastega, rekše: spredaj širjega, zadaj ožjega telesa. Malo glavico je komaj opaziti, mnogo večji in širji so prvi trije telesni obročki, na katerih so vrasle noge. Zadek je pa zložen iz desetih ožjih obročkov ter se okončuje v tri skoro enako dolge nitke. Ploščata živalca je spodaj rumenkasta, zgoraj pa je pokrita s svetlimi, srebrnatimi luskami, ki se pa ž nje lahko obrišejo, kakor na primer z metulja. Na glavi nosi precej dolge nitkaste tialnice in za njimi na vsaki strani dvanajst predrobnih, v kupček zloženih očesec. Ribica stanuje po enacih krajih kakor tihotapec. Najti jo je torej največ po temnih in zatohlih izbah, po kuhinjskih omarah, po predalih v hramih in v prodajalnicah, sploh povsod, kjer ni presvetlo in kjer v raznokakih odpadkih in smeteh nahaja primerne hrane. Nočna živalca je, zato se ob dnevi potika po temnih kotih, po razah in pokah, v hramih skriva se pod lonce, v omarah med obleko. Tega mrčesa opazuje se največ konec poletja, in sicer se takrat videvajo vsake velikosti živalce, ki so se v poletnih mesecih namnožile. Dasi je ribica majhna živalca, vendar je škoda, ki jo dela človeku, dosti znatna, sosebno po hišah, kjer so jej okolnosti ugodne. Loteva se namreč vsakovrstnega blaga, bodi si papir ali usnje, ali sukno in druge volnene tkanine. Še celo platno ni varno pred njo, platno, katerega še molji ne marajo. Pred vsem pa so jej po volji cukur, med in druge sladke stvari po hramih in po prodajalnicah. Zračni prepah, svetloba in čistota je najbolje orožje proti temu neprijatelju. V živo ga bodeš tudi prijel, ako mu zamažeš vse raze in poke, v katerih nahaja zavetja. V večjem številu jih dobodeš skupaj, ako jim na primernih krajih nastaviš volnene cunjje in krpe ter jih potem pohodiš. Še bolj gotovo jih privabiš, ako jim pod te nastavljenе cunjje potreseš malo cukra ali položiš košček papirja, z medom namazanega.

Gospodarske novice.

* † **Gospod Jos. Zupan**, posestnik v Zaspem pri Bledu, obče čislán in zaveden kmetovalec, zlasti vnet sadjar ter mnogoleten član kmetijske družbe kranjske, je umrl 11. t. m. Dne 15. t. m. je pa umrl gospod **Franjo Žnidaršič**, posestnik v Starem Trgu pri Loži ter tudi član naše družbe.

* **Na občne zборе podružnic**, ki so prijavljeni v današnji številki, opozarjamo dotične člane, da se jih ne zamudé udeležiti.

* **Naročitve na rusko laneno seme** vzprejmlje kmetijska družba na podlogi razglasa med inserati uže sedaj. Ker se je letos pri nas pridelalo sploh malo lanenega semena, zato uže sedaj povprašujejo in se naročajo na rusko laneno seme. Kdor noče zamuditi, naj kmalu naroči. Cena bo letos nekoliko viša nego lansko leto, ker so tudi na Ruskem pridelali veliko manj nego lani.

* **Stari srebrni denar** ima denarno veljavo le do konca tega leta, zato opozarjamo vse tiste, ki imajo kaj takega denarja, da ga o pravem času zmenjajo, če nočejo imeti precejšne izgube. Brez vseh stroškov in za celo vrednost zmenjavajo stari srebrni denar pri davkarijah.

* **Modro galico** za škropljenje trt bode kmetijska družba oddajala tudi za l. 1893., in sicer po 20 kr. kgr. Družba je je namreč uže kupila več vagonov. Ker bi si nekateri vinččaki uže sedaj radi zagotovili galico, dokler imajo še denarja, zato objavljamo, da uže sedaj vzprejemamo naročila in predplačila za galico, ravno tako pa tudi podružnica v

Novem Mestu, oziroma njen predsednik gospod V. Rohrmann, adjunkt na Grmu pri Novem Mestu.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 17. novembra 1892.

Navzoči: Predsednik gospod ces. svetnik Ivan Murnik, odborniki gg.: Folakovski, Lazarini, Witschl, pl. Wurzbach, Žirovnik ter tajnik Pirc.

Odbor se je v širši debati posvetoval o zakonskem načrtu zastran osnove zaklada za odškodovanje škod po kužnih boleznih pri živini. Ob tej priliki se je odbor načelno izrekel za osnovo zavarovalnic za živino.

Na poziv deželnega odbora se izreče odbor, kakšni biki so primerni za Moravški kraj.

Odbor naroči tajništvu sestaviti primerne predloge glede nemške izdaje družbenega glasila namesto sedanjega „Oeconomia“, ki udom ne ugaja zaradi vsebine, a tudi zato ne, ker iz njega ne zvedo družbenih razglasil.

Poročilo o predlogu zastran ustanovitve opazovalne postaje za stekle pse in smrkave konje se izroči odborniku g. Lenarčiču.

Za nove člane se vzprejmejo:

Koutny Josip, c. kr. cestni nadzornik in hišnik v Ljubljani; Barič Janez, posestnik na Slapu; Hacin Jožef, posestnik v Češnjevku pri Cerkljah; Seršen Matevž, posestnik in gostilničar na Skaručni; Bizjak Janez, posestnik na Slapu; Ivanc Janez, posestnik v Grmu.

Razglas.

Vsled odloka vis. c. kr. kmetijskega ministerstva z dne 11. novembra t. l. št. 19448 razpisuje podpisani odbor državno štipendijo letnih 300 gld. za kranjskega slušatelja na c. in kr. živinozdravniškem zavodu na Dunaji.

Prosilci za to štipendijo naj predložijo svoje prošnje podprte z rojstnim listom, ubožnim spričevalom in spričevali o študijah neposredno, uže vpisani slušatelji c. in kr. živinozdravniškega zavoda pa potem vodstva tega zavoda

do 10. decembra t. l.

podpisanemu glavnemu odboru.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani dne 23. novembra 1892.

Ivan Murnik s. r., predsednik.

Gustav Pirc s. r., tajnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice Cerknjske, ki bo dne 4. decembra t. l. v Cerknjski šoli ob 3. popoldne.

VZPORED:

- 1.) Govor.
- 2.) Poročilo tajnikovo o podružničnem delovanju.
- 3.) Posvetovanje o predlogu, da tudi l. 1893. polovica letnine ostane pri podružnici v korist drevesnice.
- 4.) Slučajnosti.
- 5.) Pobiranje letnine za l. 1893.

V Cerknici dne 24. novembra 1892.

Janez Hladnik s. r., prvomestnik.

Vabilo

na občni zbor podružnice c. kr. kmetijske družbe v Ribnici, kateri bo v občinski pisarni v Ribnici dne 6. decembra ob 2. uri popoldne.

VZPORED:

- 1.) Poročilo predsednikovo.
- 2.) Posvetovanje, kaj naj se prihodnje leto iz podružničnega premoženja nakupi
- 3.) Volitev tajnika.
- 4.) Vplačevanje letnine.
- 5.) Nasveti posameznih družabnikov.

V Ribnici dne 24. novembra 1892

J. Klun s. r., prvomestnik.

Vabilo.

Farna podružnica c. kr. kmet. družbe kranjske v Št. Vidu pri Ljubljani bo svoj redni občni zbor imela v nedeljo dne 11. decembra popoldne po cerkvenem opraviilu v šoli.

VZPORED:

- 1.) Poročilo o delovanju podružnice v letu 1892.
- 2.) Določitev pogojev, pod katerimi bodo rabili udje in neudje podružnične kmetijske stroje, osobito slamoreznico z vlačilom v letu 1893.
- 3.) Plačevanje društvenine za leto 1893.
- 4.) Vpisovanje novih udov.

K temu zboru uljudno vabim vse ude in take neude, ki se zanimajo za kmetijski napredek ter žele pristopiti k c. kr. kmetijski družbi.

Janko Žirovnik, s. r., podružnični načelnik.

Vabilo

na občni zbor podružnice c. kr. kmetijske družbe v Kostanjevici, ki bo dne 15. decembra t. l. ob 1. uri popoldne v šoli v Kostanjevici.

VZPORED:

- 1.) Posvetovanje o napravi podružniške drevesnice.
- 2.) Vplačevanje letnih doneskov.
- 3.) Posamezni nasveti društvenikov.

K obilni udeležbi vabi vse ude

V Kostanjevici dne 25. novembra 1892.

Damjan Pavlič s. r., predsednik.

Razglas.

Vsled sporočila deželne vlade v Serajevu je kuga na parkljih in v gobci ponehala v Bosni in Hercegovini.

Prepoved uvoza živine na Kranjsko z dne 9. februarja l. 1892, št. 1754 se zatorej razveljavlja, in sicer s pridržkom, da se sme živina iz Bosne in Hercegovine uvažati le po železnici ter izkladati pod živinozdravniškim nadzorstvom

Razen tega imajo c. kr. okrajna glavarstva v Kočevji, v Krškem, v Novem Mestu in v Črnomlji pravico dopustiti od slučaja do slučaja vhod parkljarjev iz Bosne in Hercegovine, in sicer če imajo pravilne spremne listine in če živinozdravnik ne najde živine sumne pri prehodu čez mejo.

Prodaja prasičev in govedi od hiše do hiše je na Kranjskem tudi še za naprej prepovedana.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani dne 10. novembra 1892.